

Comunitat Autònoma / Departament / Estat	BALEARS
Municipi	PALMA
Edifici	Catedral de Mallorca
Direcció	
Coordenades	39.567383 2.648252
Descripció	<p>El campanar conté dues sales de grans dimensions i molt diferenciades.</p> <p>La primera sala, ara utilitzada com a magatzem tècnic de la catedral (on es conserven els jous originals de les campanes, però també molts elements per a la conservació de l'immoble) fou el Refugi o Presó de la Seu, i conté probablement el millor conjunt de grafits o al menys els més estudiats de tot l'Estat, entre els quals destaquen diverses inscripcions i dibuixos medievals fets amb carbó.</p> <p>La segona sala esta dividida en tres espais: la part inferior, que nosaltres proposem anomenar "la sala dels campaners" ja que és la zona per tocar les campanes, amb les cordes corresponents, tant per ventar-les com per pegar batallades amb el mall extern de ferro forjat. Aquesta part està separada de la resta, i funciona com un espai propi.</p> <p>Les campanes estan ubicades en els dos nivells superiors, sense separació formal. De manera sorprenent, tant acústica com dinàmica, les tres majors, o al menys les dues més grosses, estan ubicades dalt, mentre que la resta es troba en la part inferior. Potser el motiu sigui un accés més fàcil per a la conservació de les més utilitzades.</p> <p>Altres autors com BERNAT i ROCA, Margalida; GONZÁLEZ GOZALO, Elvira; SERRA i BARCELÓ, Jaume denominen la part inferior com "sala de campanes" però el nom no sembla aplicable en un espai reservat per als campaners i les cordes per tocar les campanes.</p> <p>Per altra banda la paraula "tremuja" utilitzada pels mateixos autors, per descriure l'estructura interna de fusta que suporta les campanes, tampoc semblaria adequada, ja que en alguns llocs del nostre àmbit lingüístic, la paraula descriu el contrapès de fusta o jou, anomenat "truja" en altres llocs.</p>
Campanes	<p>La Catedral de Mallorca conserva, encara avui, el conjunt medieval més complet conegut de tota Europa, amb quatre campanes foses entorn a 1312.</p> <p>N'Aloi, probablement la major campana en moviment de l'Estat, és del XVI, mentre que la resta de campanes són del XVII i del XVIII.</p> <p>Es tracta per tant d'un conjunt especialment antic i important, segurament conservat per la manera en que les campanes eren tocades, amb jous molt contrapesats i per tant oscil·lant lentament i pausada.</p> <p>Per altra part, i d'acord amb les intervencions arquitectòniques fetes per GAUDÍ, la Catedral conserva una petita campana, en el cim d'un pal, de forma tubular i percussió exterior i sens dubte utilitzada com "tintinnabulum", signe de basílica.</p>
Fotos	256

Amb la primera electrificació, els motors podien voltar completament les campanes. No obstant foren dotades d'un inversor mecànic, per tractar de ventar-les, amb un motor i una instal·lació de volteig continu.

Igualment els malls externs per al toc manual a distància, foren dotats de bobines trifàsiques, per tocar-los automàticament. Aquests mecanismes semblen tots fora d'ús, així com l'electromall posat en l'exterior de N'Aloi.

Per a les misses de dissabte i diumenge es toca un quart d'hora abans, i per cinc minuts, Sa Nova.

El toc de les campanes està gestionat per un conjunt d'interruptors i polsadors, instal·lats en el seu moment per MANCLÚS. En conseqüència no hi ha cap programació prevista sinó una connexió directa segons festa o celebració.

Tocs actuals de campanes

Junt als polsadors figura el següent manuscrit, pegat al mur:
RELACION DE CAMPANAS

<i>DOMINGOS Y FIESTAS</i>		<i>LABORABLES</i>		<i>FIELES DIFUNTOS</i>		<i>FUNERALES</i>	
<i>Las Campanas Sigüientes</i>	ANTONIA	<i>Las Campanas Sigüientes</i>	NOVA	<i>Las Campanas Sigüientes</i>	BARBARA	<i>La Campana Sigüiente</i>	BARBARA
	NOVA		TERCIA		NOVA		
	TERCIA		PICAROL		MITJA		
	PICAROL				TERCIA		
					MAITINES		
<i>MEDIO VUELO</i>		<i>MEDIO VUELO</i>		<i>MEDIO VUELO</i>		<i>MEDIO VUELO</i>	

Conservació, manteniment

Hi ha hagut diverses actuacions recents, realitzades per una empresa poc especialitzada en actuacions en campanes, especialment històriques. S'hi han afegit rodes de ventar i motors d'impulsos a algunes campanes, i sobre tot s'ha fixat de manera rígida, i sense justificació aparent, el gran batall de N'Aloi, abans aïllat acústicament de la campana per les tires de cuiro. En la caixa de contactors elèctrics hi ha diverses etiquetes de l'empresa instal·ladora. En una es pot llegir "Instalaciones Eléctricas Navarro, S. L. / C. L'Arxiduc Lluís Salvador, 5 / BINISSALEM - tel. 51 20 14 / Rafael Navarro Salom - Urgencias: / Instalador autorizado por la D. G. I." En altra hi posa "instal·lacions / elèctriques / NAVARRO / tel. 971 51 20 14 Movil 617 462 377"

En 2009 els jous de les campanes ha sigut repintats, amb pintura plàstica, cobrint el nom corresponent. L'actuació priva al conjunt d'un element patrimonial afegit (tant el nom de la campana com la forma de les lletres). La pintura s'ha realitzat sense cobrir les campanes, que estan encara més tacades.

Protecció

Bé: Catedral de Santa Maria
 Comunitat Autònoma: C. A. Illes Balears
 Província: Balears
 Municipi: Palma de Mallorca
 Entitat local menor: Mallorca
 Categoria: Monument
 Codi: (R. I.) - 51 - 0000406 - 00000
 Registro: (R. I.) REGISTRE BIC IMMOBLES: Codi definitiu
 Data de Declaració: 03-06-1931
 Data Butlletí Declaració: 04-06-1931
 Disposició: DECRET
 Matis: DECLARATS ABANS L/85

El conjunt de campanes de la Seu de Mallorca té unes característiques tan especials que fan que sigui un dels més interessants de totes les Catedrals d'Espanya, i fins i tot de totes les catedrals d'Europa. L'existència de cinc campanes de principis de 1300 és una característica tan singular, que tan sols per això ja convertiria el conjunt en extraordinari. La conservació dels elements auxiliars (tot i que substituïts en 1993) així com l'existència de Consuetes o partitures dels tocs, permeten proposar una restauració no sols per recuperar els extraordinaris valors, materials i immaterials del conjunt, sinó per servir de model de restauració d'un conjunt de campanes històriques.

La intervenció arquitectònica en les dues sales del campanar ha de ser molt respectuosa amb els nombrosos elements patrimonials del conjunt.

Respecte a la sala intermèdia, amb importantíssims grafits medievals i posteriors, i ara en greu perill de conservació degut al seu ús com magatzem de la Fàbrica del temple, caldria reservar-la exclusivament com espai, segurament visitable, dotat potser d'una exposició temporal o permanent que expliqui la història del campanar, de les campanes i dels tocs. En qualsevol cas han de ser tinguts en compte els importants grafits, d'extraordinària vàlua.

La segona sala del campanar està dividida, com hem proposat, en dos espais propis: la sala dels campaners, des d'on es tocava amb cordes, i la sala de les campanes. La sala inferior ha de ser mantinguda, tot i desmuntant aquells elements que no siguin necessaris, com instal·lacions elèctriques obsoletes, i després d'una exhaustiva documentació. Cal recordar que el pis de fusta que separa la que nomenem sala de campaners de la sala de campanes no sols protegeix als campaners, sinó i sobre tot, crea un espai acústic peculiar i imprescindible per a expandir el so de les campanes de la Catedral. En aquesta sala les finestres haurien de romandre tancades com ara.

En la sala de campanes cal mantenir els espais oberts, també per motius acústics. No obstant cal renovar la protecció de les finestres per evitar l'entrada d'ocells a la sala: aquesta xarxa de filferro està ara molt malmesa i no serveix de cap protecció. Per altra banda, degut a la seva ubicació, dificulta el moviment de les persones, per a treballs de conservació de les campanes. Naturalment cal netejar la sala, desmuntant i baixant tots aquells elements, com ara motors, que estan inutilitzats, i que en alguns casos han causat importants taques d'oli i altra brutícia. En tots els nivells del campanar (sala intermèdia, sala de campaners, sala de campanes, terrassa) han de ser tinguts en compte i preservats els importants grafits, per sort bé documentats (cas únic de totes les Catedrals d'Espanya).

El conjunt de cinc campanes gòtiques, el més uniforme i complet de tota Europa, demana una seriosa i urgent actuació. Parlem tot temps de cinc campanes, quan hi ha quatre al campanar, ja que la campana nova, tèdicament procedent de la refosa de la campana gòtica anterior, no forma ni pot formar part del conjunt, per les seves característiques acústiques (i no parlem de forma o de decoració).

Afortunadament sembla que la campana original trencada no fou refosa per SALVADOR MANCLÚS, l'empresa que va mecanitzar el conjunt en 1993. La campana no fou refosa, no tant pensant en el seu valor, sinó per desconeixement d'un metall presumiblement antic, i per tant d'un altre aliatge. La campana fou venuda per l'empresa com metall vell i passà per diverses mans i ara es trobaria en el magatzem d'un fonedor de campanes, que estaria disposat a negociar el seu retorn a Mallorca.

Si així fos, com desitgem, la campana hauria de ser soldada, ja que té una esquerda que li ha trencat tot el so. No obstant, si no fos possible recuperar la campana original, i com que es tracta de la campana "del mig", de les cinc gòtiques existents, seria possible construir una nova, amb la forma i la sonoritat harmonitzada amb les altres quatre: sols l'empresa EIJSBOUTS d'Holanda pot fer aquest treball de precisió acústica. En qualsevol cas, la campana de MANCLÚS que substitueix a Na Tèrcia ha de ser substituïda. Podria utilitzar-se, amb mesura, per tocar els quarts del rellotge, però la seva sonoritat, bastant encertada no concorda amb la resta. Es tracta però d'una campana amb una qualitat d'acabat sorprenentment bona dintre les produccions de l'esmentada empresa.

Igualment les altres quatre campanes gòtiques han de ser soldades per reomplir el buit de metall

Autors de la documentació	ÁLVARO MUÑOZ, Mari Carmen; LLOP i BAYO, Francesc
Data	09-02-2008

Campanes desaparegudes

Localització	Campana	Fonedor	Any fosa	Diàmetre (en cm)	Pes
	Na Tèrcia, (desapareguda)		1312	90	422

Campanes actuals

Localització	Campana	Fonedor	Any fosa	Diàmetre (en cm)	Pes
Altar Major	Campana d'eixida de missa			18	3
Espadanya	Campana de senyals (1)		1800ca	33	21
Espadanya	Campana de senyals (2)		1315ca	42	43
Sagristia	Tintinnabulum (0)		1910ca	15	2
Sala de campanes	Na Prima (1)		1312	75	244
Sala de campanes	Na Picarol (2)		1312	76	254
Sala de campanes	Na Tèrcia (3)	MANCLÚS, SALVADOR	1991	90	422
Sala de campanes	Na Matines (4)		1312	93	466
Sala de campanes	Na Mitja (5)		1312	100	579
Sala de campanes	Sa Nova, Maria Concepció o En Pizà (6)	CARDELL, JOAN	1769	105	670
Sala de campanes	N'Antònia (7)	GENER, RAFEL	1642	129	1243

Sala de campanes	Na Bàrbara (8)	MESTRE, MIQUEL	1673	145	1765
Sala de campanes	N'Aloi (9)	ALOMAR, MIQUEL; BONNIN, JOAN BENET	1592	200	4632
Sala intermèdia de la torre	Campaneta de quarts (0)	GENER, RAFEL	1642	33	21

Relotges

Relotge mecànic (1)	Existent En marxa
Autor	MARCH, IVAN (PALMA)
Data de construcció	1778
Descripció	<p>La Seu de Mallorca compta amb un rellotge mecànic en funcionament, cosa absolutament inhabitual, i digna de tota protecció.</p> <p>Es tracta d'un mecanisme originalment de forja i signat "EN PALMA POR IVAN M... AÑO DE 1778". El cognom, curt, no es pot veure degut a que es troba ubicat per damunt el mecanisme de caixeta de música per al toc dels quarts amb quatre campanes. No obstant podria ser "MARCH".</p>
Relotge mecànic (2)	Existent En marxa
Autor	FERNÁNDEZ ANDRÉS, FERNANDO
Data de construcció	1981
Descripció	<p>En el tambor del moviment posa, en lletres industrials punxades, "REFORMADO Y AMPLIADO CON CARRILLÓN POR FERNANDO FERNÁNDEZ ANDRES EN 1981."</p> <p>El rellotge és de remuntatge setmanal, i malgrat la petita distància entre les peses i el terra (uns 4 m) dura exactament set dies i quatre hores. Habitualment es remuntat el dilluns al matí.</p> <p>En 2007 el rellotge estava parat. En 2009 funciona, tot i que sols sonen 2 de les 4 campanes dels quarts (al menys una té l'electromall inutilitzat, degut a la instal·lació recent d'una roda de brandeig de grans dimensions). Les hores sonen, sense repetició, amb N'Aloi.</p> <p>Tant la roda comptadora, com la roda de la mostra tenen marcades, per punxó, les hores corresponents.</p>

Información completa: [Catedral de Mallorca - PALMA \(BALEARIS\)](#)

PDF (06-12-2024)